

4 Faldende bytteforhold dårlig for velstandsudviklingen

Lavere kødpriser og stigende priser på sukker, tobak, jern og stål førte i 2007 til et kraftigt forringet dansk bytteforhold.

Det faldende bytteforhold forringer betalingsbalancen med 16 mia. kr. og det kan føre til en langsommere stigning i levestandard i Danmark end i andre lande.

8 Statsfonde vinder frem

Statsfonde i Kina, Rusland og Mellemøsten råder over mere end 2.500 mia. USD, og deres midler er i kraftig vækst. Danskerne har generelt en positiv indstilling til investeringer på tværs af landegrænser. Mere end 60 pct. mener, at udenlandske investeringer i Danmark styrker velstanden.

Krav til leverandører højner produktkvaliteten

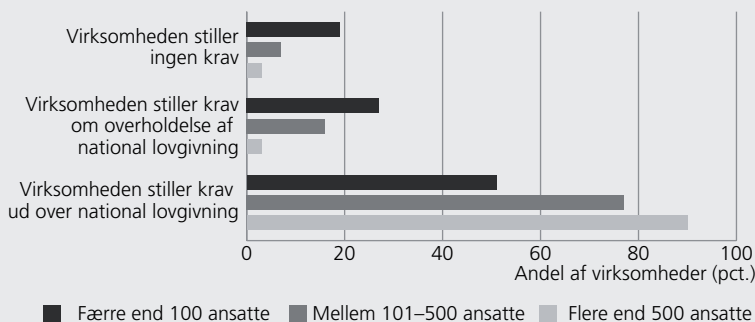
AF KONSULENT ANNEMARIE MEISLING, ami@di.dk

Ny DI-undersøgelse viser, at mere end 80 pct. af de danske virksomheder stiller krav til deres leverandører om bedre arbejds- og miljøforhold. Syv ud af ti angiver, at deres udbytte af ansvarlig leverandørstyring er forbedret produktkvalitet. Virksomhederne spår, at de fremover selv vil opleve øgede krav fra deres egne kunder, særligt i forhold til CO₂-reduktion og miljøforhold.

Udenlandske leverandører har ikke nødvendigvis samme standarder i forhold til miljøbeskyttelse og arbejdsmiljø som de danske virksomheder, og lokal lovgivning ligger i mange udviklingslande under dansk og europæisk standard. Det forhold gør mange danske virksomheder dog selv noget ved. En ny undersøgelse foretaget blandt 110 af DI's medlemsvirksomheder med leverandører i udlandet viser, at flere end syv ud af ti stiller sociale og miljømæssige krav til deres leverandører, der er mere vidtgående end lovgivningen. For virksomheder med over 500 ansatte gælder det for hele 90 pct.

DANSKE VIRKSOMHEDER STILLE KRAV TIL LEVERANDØRERNE

Sammenhæng mellem virksomhedens størrelse og typen af krav til leverandørerne

Kilde: DI-undersøgelse blandt 110 virksomheder, 2008

Virksomhedernes krav, der er mere vidtgående end lovgivningen, omfatter primært:

- **Egne standarder.** 45 pct. af de adspurgte virksomheder stiller krav til leverandørerne om at leve op til minimumsstandarder nedfældet i virksomhedens code of conduct eller adfærdskodeks.
- **Internationale standarder.** 34 pct. af de adspurgte virksomheder stiller krav om, at leverandørerne lever op til internationale

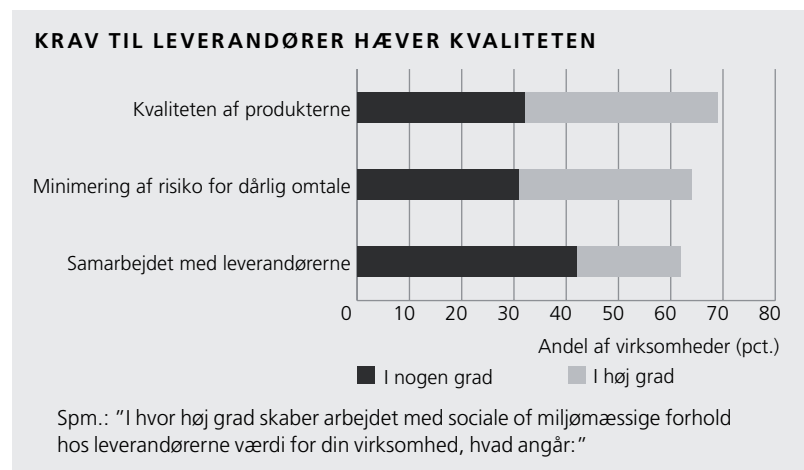
standarder som ILO's konventioner om arbejdstagersrettigheder, FN's Global Compact, der indeholder ti grundlæggende principper om arbejdsmiljø, miljø og korrupsion og/eller ISO 14001 på miljøområdet.

- **Branchestandarder.** 23 pct. af de adspurgte virksomheder stiller krav, der er specifikke inden for deres branche. Det kan for eksempel være krav om FSC-certificering af træ, der indgår i virksomhedens produkt eller emballage.

Værdifuld leverandørstyring

Ansvarlig leverandørstyring giver bedre kvalitet

Ansvarlig leverandørstyring skaber primært værdi for virksomhederne ved at forbedre kvaliteten af produkterne. 83 pct. af virksomhederne med 500 ansatte mener, at leverandørstyring forbedrer produkterne. Tilsvarende peger 70 pct. af de mellemstore og ca. 60 pct. af de mindre virksomheder på, at gode sociale og miljømæssige forhold kan forbedre kvaliteten af produktet.

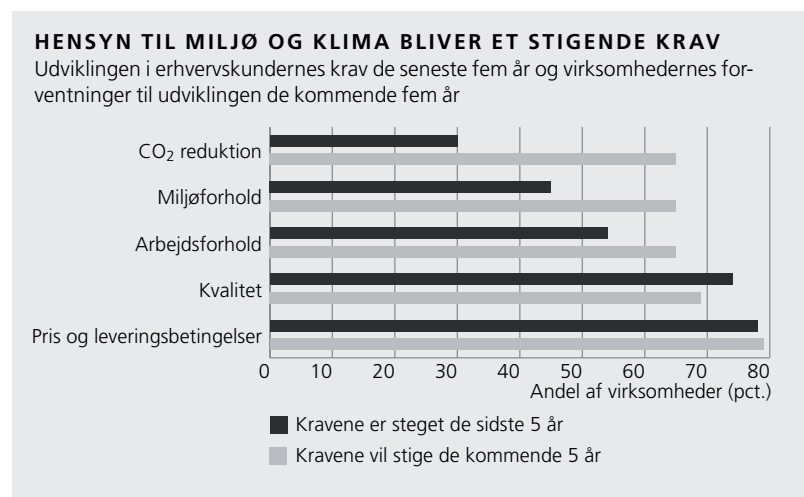
Kilde: DI-undersøgelse blandt 110 virksomheder, 2008

Resultaterne tyder på, at ansvarlig leverandørstyring kobles sammen med produktudvikling og kvalitetssikring, hvilket i sidste ende kan afspejle sig på virksomhedernes bundlinje.

Forventninger om flere forskellige krav

Virksomheder forventer øgede kundekrav

Virksomhederne har en forventning om, at de erhvervskunder, som de selv er leverandører til, vil stille flere krav de kommende år.

Kilde: DI-undersøgelse blandt 110 virksomheder, 2008

Sammenholder man udviklingen i erhvervskundernes krav i de seneste fem år med virksomhedernes forventninger til udviklingen de kommende fem år, fremgår det, at de traditionelle krav som pris, leveringsbetingelser og kvalitet er steget mest de seneste fem år og forsat vil have prioritet de kommende fem år.

Reduktion af CO₂ på dagsordenen

Den relative forskel mellem forventningerne til fremtidens markedskrav sammenholdt med udviklingen i markedskrav de seneste fem år er dog mest markant for så vidt angår CO₂-reduktion, miljøforhold og arbejdsforhold.

Faldende bytteforhold dårligt for velstandsudviklingen

AF CHEFKONSULENT STEEN NIELSEN, *snn@di.dk*
OG KONSULENT TINE ANDERSEN, *tia@di.dk*

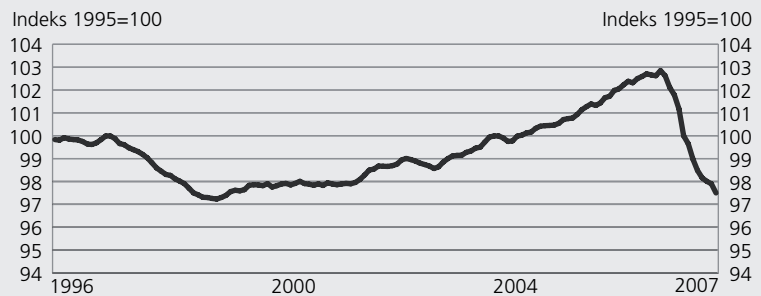
Det danske bytteforhold er blevet kraftigt forringet gennem 2007. Det risikerer at føre til en langsommere stigning i levestandarden i Danmark end i andre lande. Samtidig har bytteforholdstabet forringet betalingsbalancen med omkring 16 mia. kr., hvilket forklarer en stor del af forværringen af betalingsbalancen siden 2006. Forringelsen af bytteforholdet skyldes blandt andet lavere brændselspriser, lavere kødpriser og stigende priser på sukker, tobak, jern og stål.

Prisen på danske eksportvarer falder

Den danske udenrigshandel har siden 2006 været ramt af en ugunstig udvikling i bytteforholdet. Det er en følge af, at priserne på danske eksportvarer gennemsnitligt er faldet, mens importpriserne har været stort set uændrede. Konsekvensen er et tab af velstand i Danmark, fordi vi får færre importvarer for vores eksport.

KRAFTIGT DANSK BYTTEFORHOLDSTAB I 2007

12 mdr. glidende gnst.

Kilde: Udenrigshandel, Danmarks Statistik

Bytteforholdstabet i 2007 afløser en periode på 8–10 år, hvor bytteforholdet blev gradvist forbedret. Igennem denne periode har det været muligt for Danmark at opretholde en høj velstandsudvikling i forhold til andre lande på trods af beskedne produktivitetstilvækster.

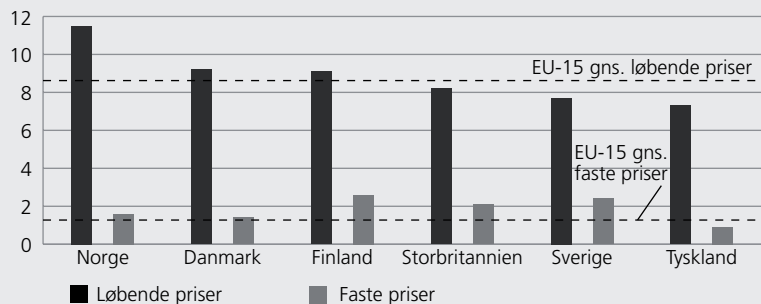
Danmark får mindre for produkterne

Det forbedrede bytteforhold i denne periode betød således, at Danmark oplevede, at værdien af produktionen pr. indbygger (løbende priser) er vokset mere end i EU15 på trods af, at produktionen, målt i producerede mængder (faste priser) siden 2000 kun er fulgt med EU15-gennemsnittet. Dette er i modsætning til eksempelvis Sverige og Finland, som har haft en større mængdemæssig stigning i produktionen end Danmark, men har fået mindre ud af det på grund af faldende priser på de producerede produkter.

PÆN DANSK VELSTANDSUDVIKLING TRODS BESKEDEN PRODUKTIVITETSSTIGNING

BNP pr. indbygger, årlig vækst fra 2000 til 2006

Pct.

Kilde: OECD og DI-beregninger

Der er således risiko for, at vi i kraft af bytteforholdstabet i en periode kommer til at opleve en langsommere stigning i levestandarden end i andre lande.

Tab af bytteforhold påvirker betalingsbalancen negativt

Pres på betalingsbalancen

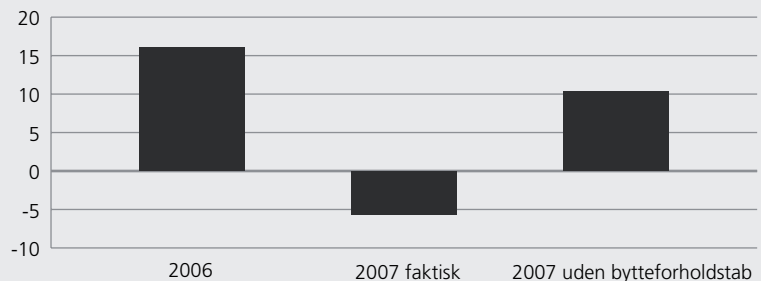
Bytteforholdstabet bærer en stor del af ansvaret for reduktionen af overskuddet på betalingsbalancen i 2007. Overskuddet på betalingsbalancens løbende poster blev 27 mia. kr. lavere i 2007 end i 2006, hvoraf 22 mia. kr. skyldes handlen med varer. Hvis bytteforholdet havde været uændret gennem 2007, ville varehandlen have givet et overskud på 10 mia. kr. i stedet for et underskud på knap 6 mia. kr. Det vil sige, at bytteforholdstabet isoleret set har reduceret betalingsbalanceoverskuddet med 16 mia. kr. siden 2006.

Der er således to forhold, der i øjeblikket tynger betalingsbalancen. Det ene er manglen på arbejdskraft, der fører til stigende import. Dertil kommer, at betalingsbalancen i det seneste års tid er blevet yderligere forringet af det nævnte bytteforholdstab.

FORRINGELSEN AF BETALINGSBALANCEN SKYLDES TAB AF BYTTEFORHOLD

Løbende poster, varer

Mia. kr.

Anm.: Effekten af bytteforholdstab beregnet som simpelt gennemsnit af nationalregnskab og udenrigshandel

Kilde: Danmarks Statistik og DI-beregninger

Faldende eksportpriser koster

Hvilke varegrupper står bag bytteforholdstabet?

Hovedparten (80 pct.) af bytteforholdstabet kan tilskrives faldende eksportpriser, mens bidraget fra importpriserne er mere beskedent (20 pct.).

Bytteforholdstabet kommer først og fremmest fra mineralske produkter, metaller og metalvarer samt næringsmidler. Derudover er der mindre bidrag fra en række øvrige varegrupper. Modsat kommer en betydelig bytteforholdsgevinst fra handlen med transportmidler, maskiner og apparater.

BIDRAG TIL BYTTEFORHOLDSTAB

Ændring fra første 10 måneder af 2006 til første 10 måneder af 2007, pct.

	Eksportpriser	Importpriser	Bytteforhold
Animalske og vegetabiliske produkter, næringsmidler, drikkevarer mv.	-16	-34	-51
Mineralske produkter, produkter fra kemiske industrier mv.	-166	93	-73
Plast- og gummivarer	-10	-17	-27
Tekstilvarer, fodtøj, læder, pels mv.	-20	4	-16
Træ og varer deraf, papir, pap mv.	4	-21	-17
Sten, keramik og glas mv.	22	-11	11
Metaller og metalvarer	73	-128	-55
Transportmidler, maskiner og apparater mv.	-14	111	96
Andet	48	-16	32
I alt	-80	-20	-100

Kilde: DI-beregninger på grundlag af Comext

Prisfald på varer vi eksporterer ...

Det største enkeltbidrag til faldet i bytteforholdet stammer fra mineralske brændselsstoffer, idet priserne på olie og naturgas lå lave især i den første del af 2007 end i 2006. Dette prisfald indgår med større vægt i eksporten end i importen, og indeholder derfor en hovedforklaring på bytteforholdstabet.

... og prisstigninger på varer, vi importerer

Danmark har en betydelig import af jern og stål samt varer af jern og stål, og derfor har prisstigningerne på disse råvarer ligeledes bidraget til bytteforholdstabet. Prisudviklingen på jern og stål forklarer isoleret set godt halvdelen af bytteforholdstabet.

Inden for gruppen af næringsmidler mv. har vi især et tab af bytteforhold fra prisfaldene på kød og slagteriprodukter, hvor Danmark er nettoeksportør. Derudover trækker prisstigningerne på sukker og sukkervarer samt tobak og tobakserstatninger ned. Omvendt har vi fået en bytteforholdsgevinst fra prisfaldene på fisk og krebsdyr.

Det store positive bidrag til bytteforholdet fra transportmidler, maskiner og apparater skyldes to ting. For det første har der været prisfald på elektriske maskiner og apparater, hvilket har gavnet bytteforholdet i kraft af Danmarks nettoimport af disse varer. For det andet har vi en nettoeksport af kedler, maskiner, apparater og mekaniske redskaber, hvor der har været tale om prisstigninger. Samlet set er dette store positive bidrag dog mindre end bytteforholdstabet på de andre varegrupper.

OPGØRELSER AF BYTTEFORHOLD

Den primære kilde til opgørelser af bytteforhold er statistikken for udenrigshandel fra Danmarks Statistik. Bytteforholdet kan også beregnes ud fra nationalregnskabet, som blandt andet bygger på udenrigshandelsstatistikken. De to kilder viser det samme mønster vedrørende bytteforholdstab i 2007, om end tabet er større ifølge udenrigshandlen end i nationalregnskabet.

I artiklen vises desuden beregninger af enhedsværdiindeks for detaljerede varegrupper foretaget af DI på grundlag af Eurostats Comext-database. Beregningsmetoden er den samme som Danmarks Statistik anvender

Statsfonde vinder frem

AF AFSÆTNINGSPOLITISK CHEF ANDERS LADEFOGED, *al@di.dk*
OG CHEFKONSULENT HANS ULDALL-POULSEN, *hup@di.dk*

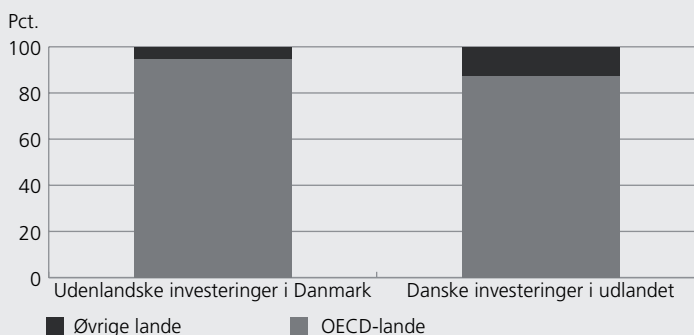
Statsfonde fylder mere og mere i medie billedet og på den politiske dagsorden. Fondene i Kina, Rusland og Mellemøsten råder i dag over mere end 2.500 mia USD, og deres midler er i kraftig vækst. Udsigten til en mere offensiv investeringsstrategi blandt ikke-vestlige investorer vækker bekymring rundt om i verden, men i Danmark har vi generelt en positiv indstilling til investeringer på tværs af landegrænser. Mere end 60 pct. af danskerne mener, at udenlandske investeringer i Danmark styrker den danske velstand.

OECD-lande sidder fortsat på det globale ejerskab

Inden for de seneste 10 år er investeringerne ind- og ud af Danmark firedoblet, og interessen for at investere på tværs af landegrænser bliver stadig større over hele kloden. Langt den overvejende del af de danske investeringer i udlandet er i dag placeret i lande inden for OECD, og et tilsvarende billede gør sig gældende for de udenlandske investeringer i Danmark. Kun 5 pct. af de direkte investeringer i Danmark kunne i 2006 henføres til investorer uden for OECD.

INVESTERINGER IND OG UD AF DANMARK DOMINERES AF OECD-LANDE

Andel af investeringer (beholdning ult. 2006)

Kilde: Nationalbanken (særkørsel)

Fremtidens investeringsstrømme kan meget vel se meget anderledes ud. Verdensøkonomien præges i stigende grad af en række fundamentale ubalancer i de globale forbrugs- og opsparingsmønstre, og de enorme opsparingsoverskud i lande som Kina, Rusland og oliestaterne i Mellemøsten må før eller siden få betydning for fordelingen af globalt ejerskab.

Statlige investeringsfonde vinder frem

Fremvæksten af en række statslige investeringsfonde (Sovereign Wealth Funds)¹ i Kina, Rusland og oliestaterne i Mellemøsten vidner om, at udviklingen allerede er godt i gang. Fondene har til formål at sikre en mere aktiv forvaltning af landenes enorme opsparingsoverskud, og kontrollerer i dag aktiver for 2.500 mia. USD.

¹ De statslige investeringsfonde er fortrinsvis baseret på udenlandsk valuta uden eksplicite gældsforpligtelser, og er samtidig karakteriseret ved en relativ stor risikovillighed og deraf følgende lang tidshorisont for deres investeringer.

Statsfonde skyder frem

Fondenes midler vokser kraftigt

Alt tyder på, at fondenes midler vil fortsætte med at vokse voldsomt i de kommende år. Flere lande har i dag så store internationale reserver, at en yderligere opbygning af passiv kapital ikke længere alene kan begrundes med udgangspunkt i ønsket om at sikre økonomisk stabilitet. Hensynet til afkast vil derfor få stadig større betydningen for forvaltningen af landenes opsparingsoverskud, hvilket uundgåeligt vil indebære en mere aktiv investeringsprofil. Goldman Sachs forventer i den sammenhæng, at fondenes aktiver vil runde 12.000 mia. USD i 2015.

STATSLIGE INVESTERINGSFONDE

		Aktiver (mia. USD)	Etablere- ringsår
De Forende Arabiske Emirater	Abu Dhabi Investment Authority	500–875	1976
Singapore	Government of Singapore Investment Corp.	100–330	1981
Norge	Government Pension Fund – global	308	1990
Kina	China Investment Corporation	300	2007
Saudi Arabien	Fonden har intet officielt navn	250	
Kuwait	Funture Generation Fund	174	1976
Rusland	Stabilization Fund of the Russian Federation	122	2004
Singapore	Temasek Holdings	108	1974
Kina	Central Huijin Investment Company	66	2003
Qatar	Qator Investment Authority	50	2005
Algeriet	Revenue Regulation Fund	43	2000
Australien	Future Fund	42	2006
USA	Alaska Permanent Fund	40	1976
Kuwait	General Reserve Fund	39	1953
Brunei	Brunei Investment Agency	30	1983
Korea	Korea Investment Corporation	20	2005
Malaysia	Khazanah Nasional	18	1993
Kazakhstan	National Oil Fund	18	2000
Venezuela	National Development Fund	15	2005
Canada	Alberta Heritage Savings Trust Fund	14	1976
Iran	Oil Stabilization Fund	12	2000
New Zealand	Superannuation Fund	10	2001

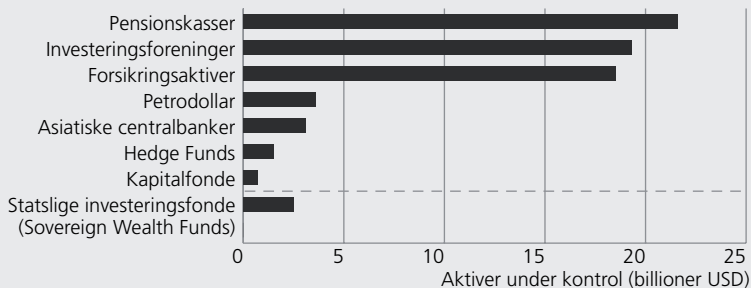
Note: a) etableret ved udgangen af 2007

Kilde: Peterson Institute of International Economics og IMF

Fondene er en af mange aktører

Fondenes enorme midler forekommer voldsomme, og er det naturligvis også. Men de mange penge skal ses i lyset af, at de globale pensionskasser, investeringsforeninger og forsikringselskaber hver især kontrollerer aktiver for godt 20.000 mia. USD². Alt i alt kontrollerer fondene derfor fortsat kun godt halvanden procent af verdens samlede aktiver.

DE GLOBALE SPILLERE PÅ DET FINANSIELLE MARKED

Anm.: Sovereign Wealth Funds findes både inden for kategorien petrodollar fonde og centralbanker, men er ikke en sum af disse to grupper.

Kilde: McKinsey Quarterly, december 2007

² Tilsvarende rådede de 100 største multinationale selskaber i 2006 over udenlandske aktiver til en samlet værdi af 8.700 mia. USD (Kilde: UNCTAD)

Politisk bekymring

Eftersom statslige investeringsfondene ikke er et nyt fænomen på de globale kapitalmarkeder, synes den øgede bekymring for deres adfærd i særlig grad at skulle ses i lyset af, at fondene ikke længere er koncentreret omkring de mere eller mindre vestligt orienterede økonomier i Mellemøsten og Asien. Kina og Rusland er nu også trådt ind på banen, og disse lande har i sagens natur en helt anden politisk og økonomisk tyngde end småstater som Kuwait og Singapore.

Øget fokus på corporate governance

Flere beslutningstagere nærer i den sammenhæng bekymring for, at fondene kan blive anvendt med henblik på at tjene politiske formål eksempelvis i form af erhvervelse af strategiske industrier i Vesten. Frygten forstærkes af den manglende implementering af de vestlige standarder for corporate governance, som gør det vanskeligt at kontrollere fondenes adfærd.

De fleste stater har i dag lovgivning mod salg af virksomheder indenfor våben- eller krypteringsindustri til udenlandske ejere. Men afgrænsningen af strategiske sektorer er uklar, og omfatter både energiforsyning, finansiering samt visse former for fødevarerproduktion. Samtidig er der i flere lande et stigende politisk pres for at udvide den nationale afgrænsning af "strategisk sektor". I USA er udviklingen blandt andet kommet til udtryk ved, at man har benyttet lovgivning fra den kolde krig til at sikre kontrol med alle udenlandske investeringer skal godkendes af en komite for udenlandske investeringer (CFIUS), og en lignende ordning er på dagsordenen i både Tyskland og Frankrig.

Tiltagene er voldsomme i lyset af, at virksomheders internationale aktiviteter allerede er underlagt en række omfattende love og regler – herunder ikke mindst den almindelige konkurrence- og selskabslovgivning.

Danskerne støtter op om investeringer

Investeringer på tværs af landegrænser er med til at sikre en hensigtsmæssig udnyttelse af verdens ressourcer, og investeringerne er samtidig en afgørende forudsætning for virksomheders muligheder for at drage nytte af den internationale arbejdsdeling.

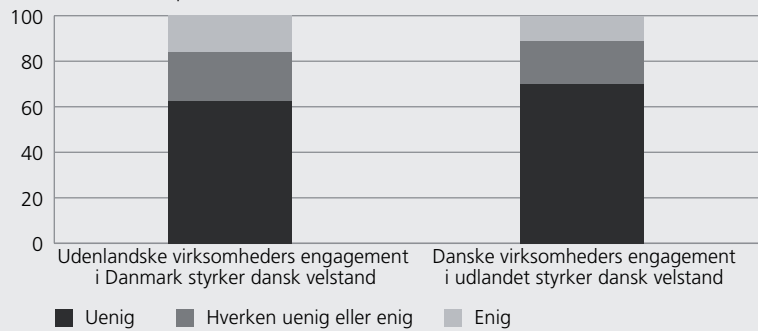
Investeringer og velstand går hånd i hånd

Investeringer og velstand går hånd i hånd

Langt de fleste danskere ser positivt på den stigende tendens til at investere på tværs af landegrænser. En undersøgelse foretaget af DI i august 2007 viser eksempelvis, at mere end 60 pct. af danskerne mener, at udenlandske investeringer i Danmark styrker den danske velstand. En tilsvarende optimisme gør sig gældende for så vidt angår de danske investeringer i udlandet.

VIRKSOMHEDERS INTERNATIONALE ENGAGEMENT STYRKER VELSTANDEN

Andel af danskere (pct.)

Kilde: DI survey blandt 994 danskere. Undersøgelsen er gennemført for DI af Epinion Capacet august 2007

ERHVERVSØKONOMISK BAROMETER

UDGIVES AF DI I SAMARBEJDE MED

FIH OG OFFENTLIGGØRES I DI INDSIGT.

FIH ERHVERVSBANK
ALLE FORMER FOR KAPITAL

DI
DANSK INDUSTRI

DI INDSIGT
Erhvervspolitisk nyhedsbrev

Ansvarshavende redaktør Poul Scheuer
Redaktør Michael Carlsen, mic@di.dk
Journalist Kaare Pedersen, kpn@di.dk

Redaktionen slut 11. marts 2008

indsigt.di.dk

Udgives af:
Dansk Industri
H.C. Andersens Boulevard 18
1787 København V
Tlf. 3377 3377
Fax 3377 3300
di@di.dk
www.di.dk

Tryk: Kailow Graphic

Tryk: ISSN 1604-4924
Online: ISSN 1604-4932

Eftertryk tilladt med kildeangivelse